

SELVITYS ESPOON HIIPPAKUNNAN TUOMIOKAPITULILLE TOIMITTAMASTANI AVIOLIITON SIUNAAMISESTA 5.8.2017

Olen 1.9.2017 ilmoittanut sähköpostissa piispa Tapio Luomalle toimittaneeni samaa sukupuolta olevan avioparin siunaamisen 5.8.2017 Helsingissä vuosilomani aikana. Ilmoitustani on seurannut vapaamuotoinen sähköpostikeskustelu asiasta piispa **Tapio Luoman** kanssa. Tuomiokapitulissa järjestettiin 31.10.2017 keskustelu asiasta, jossa oli mukana lisäksi piispa **Tapio Luoma**, lakimiesasessori **Sari Anetjärvi**, hiippakuntadekaani **Kai Peltonen** ja avustajani varatuomari, OTT **Jari Vaitoja**. Olen 24.10.2017 toimittanut piispalle sähköpostin liitteenä käyttämäni avioliiton siunaamisen kaavan.

1. Avioliiton siunaamista vastaavan tapauksen käsittely kirkon sisällä vuonna 2014

Pastori **Tony Fagerholm** on 28.6.2014 toimittanut julkisessa Helsinki Pride-tapahtumassa kahden rekisteröityneessä parisuhteessa olevan naisparin siunaamisen. Aamupäivällä pastori **Tony Fagerholm** toimitti ensimmäisen ja iltapäivällä toisen siunauksen Vantaankosken seurakunnan konttikirkossa Sinebryhoffin puistossa Helsingin Punavuorella. **Tony Fagerholm** on pyynnöstäni lähettänyt minulle 28.6.2014 käyttämänsä parisuhteiden siunaamisen kaavan sähköpostissa 4.11.2017 (Liite 1). Lisäksi hän on ottanut minuun puhelimitse yhteyttä, jolloin hän kertoi, että hänen käyttämänsä kaava toimitettiin etukäteen Helsingin tuomiokapituliin ja tilaisuuksien jälkeen kapituli ”painoi täysin villaisella” toimittamansa parisuhteiden siunaamiset.

Piispat ovat antaneet 10.11.2010 PASTORAALISEN OHJEEN VAPAAMUOTOISESTA RUKOUKSESTA PARISUHTEENSA REKISTERÖINEIDEN KANSSA JA HEIDÄN PUOLESTAAN. Ohjeen mukaan tällaisessa rukouksessa ei ole kyse avioliittoon rinnastettavasta parisuhteen siunaamisesta. Siinä ei käytetä avioliiton vihkimiseen tai sen siunaamiseen kuuluvia erityisiä osia (esimerkiksi kysymykset, lupaukset, sormusten vaihto, puolisoiksi julistaminen, liiton siunaaminen). Rukous puolesta ja kanssa on määritelty vapaamuotoiseksi, mutta kuitenkin tilanne on ollut epäselvä, koska rukoukselle ei ole annettu mitään mallia tai esimerkkikaavaa, miten se tulisi toteuttaa.

Tony Fagerholmin käyttämä kaava seuraa Kirkollisten toimitusten kirjan Avioliiton siunaamisen kaavaa.

1. Alkumusiikki
2. Alkusiunaus
3. Vapaamuotoiset johdantosanat
4. Psalmi (Laul. 1. 8:6-7)
5. Rukous, vaihtoehto 1 muokattuna.
6. Raamatunluku (1. Kor. 13: 1-8, 13)
7. Puhe

8 Pariskunnan oma osuus, joka vastaa papin tekemien käsikirjan mukaisten kysymysten sisältöä. Näissä pariskunnan toisilleen antamissa lupauksissa ilmenee tahdon ilmaisu elää toiselle uskollisena ja rakastaa toisiaan niin myötä- ja vastoinkäymisessä. Kun lupaukset on tehty kirkossa papin ja alttarin edessä, ei ole epäselvää, etteikö lupauksia olisi annettu samalla Jumalan kasvojen edessä. Pariskunnan osapuolet vaihtavat myös sormukset tavalla, joka vastaa Avioliiton solmimisen kaavassa kohta 10 Sormuslupaukset. Sormusten vaihdon jälkeen käytetään rukousta, joka on avioliiton vihkimisen kaavassa kohta 9: Sormusrukous. Tätä on seurannut ”vihkisuudelmaan” kehottaminen.

9. Papin toteamusta vastaa käsikirjan mukainen Avioliiton siunaamisen alla oleva vaihtoehtoinen siunaamisrukous.

11. Yhteinen esirukous vastaa rukousta 2
12. Isä meidän -rukous
13. Herran Siunaus
14. Lähettäminen
15. Päätösmusiikki

Vuonna 2016 Piispainkokouksen antama selonteko avioliittolain muutoksen johdosta ohjeistaa, että 1.3.2017 alkaen siviiliavioliiton solmineille samaa sukupuolta oleville aviopuolisille kirkko voi tarjota vain vuonna 2010 piispojen pastoraalisen ohjeen mukaisen vapaamuotoisen rukouksen puolesta ja kanssa. **Tony Fagerholmin** käyttämä kaava on sisällöltään samankaltainen kuin toimittamani avioliiton siunaus 5.8.2017 ja piispojen ohjeet samaa sukupuolta olevan parin kanssa puolesta ja kanssa ovat olleet samat. Olemme molemmat myös tehneet toimituksemme vallitsevan Suomen lain kontekstissa, **Tony Fagerholmin** toimittaman siunaamisen yhteydessä oli vain rekisteröity parisuhde samaa sukupuolta olevien välillä mahdollinen (2014), minun toimituksessani pariskunnan avioliitto oli virallisesti voimassa Suomen avioliittolain mukaisesti (2017).

Lehtien verkkoartikkeleissa on käyty kesällä 2014 keskustelua, onko **Tony Fagerholmin** toimitama tilaisuus ollut parisuhteen siunaaminen vai piispojen määrittelemän rukoushetken mukainen. Helsingin tuomiokapituli on lehtien verkkosivujen mukaan saanut **Toni Fagerholmin** käyttämän kaavan etukäteen ja tuomiokapitulिन edustajien oikeusoppineen lakimiesasessorin **Ritva Saarion**, notaari **Heikki Hämäläisen**, hiippakuntadekaani **Reijo Liimataisen**, Vantaan seurakuntien kirkkoherrojen **Hannu Pöntisen** ja **Janne Silvastin** sekä Vantaan seurakuntien viestintäjohtajan **Pauli Juuselan** mukaan **Tony Fagerholmin** käyttämä kaava on ollut hyväksyttävissä ja noudattanut kirkon linjaa eli piispojen asiasta antamia ohjeita (Liitteet 3,4,5,7,8). Piispa **Irja Askola** on lausunut Helsingin Sanomille, että pappi **Tony Fagerholmin** mukaan kyseessä oli siunaus (Liite 6).

Pastori Fagerholm on lehtien verkkojulkaisuissa tuonut esille, että kyse on ollut nimenomaan siunaustilaisuuksista (Liite 2,3,4,7). Fagerholm itse on sanonut Helsingin Sanomille ”lukuisissa yhteyksissä”, että kyse oli nimenomaan siunaamisesta (Liite 7). Siunatun parin puolison **Sarita Mälisen** ymmärryksen mukaan toimitus oli parisuhteen siunaaminen, eikä rukoushetki (Liite 2).

Kun toimittamaani siunaustilaisuuden kaavaa ja Toni Fagerholmin käyttämää kaavaa vertaa toisiinsa, kyseessä on lähes samankaltainen kaavat, jotka seuraavat Kirkollisten toimitusten kirjan avioliiton vihkimisen- ja siunaamien kaavoja. Helsingin tuomiokapituli on kuitenkin tulkinut samanlaisen tilaisuuden rukoushetkeksi eikä sitä ole seurannut hallinnollinen käsittelyä. Verkkojulkaisujen mukaan siunauksessa on tapahtunut myös sormusten vaihto, joka ei kuulu piispojen ohjeen mukaiseen rukoushetkeen. Lisäksi rukoushetki on ongelmallinen siinä, että pappi voi halutesaan liittää paria varten laatimaansa puheen sisään monta siunaamiseen liittyvää ajatusta ja raamatunkohtaa. On täysin mahdotonta kontrolloida sitä, etteivät papit jollakin tavalla ”salakuljeta” parisuhteelle siunausta toimittamassaan rukoushetkessä/parisuhderukouksessa.

Toni Fagerholm on toimittanut parisuhteiden siunaamiset julkisesti Helsingin Pride-tapahtumassa ja tapahtuma on ollut hänen mukaansa myös tarkoituksellisesti julkinen kannanotto sateenkaari-ihmisten oikeuksien puolesta. Hän kertoo ”ettei valtaosa kirkon papeista ei ole homovastaisia”, ”hän kannattaa tasa-arvoista avioliittolakia” ja ”on valmis vihkimään sama sukupuolta olevia pareja koska vaan.” Minä olen taas toimittanut samaa sukupuolta olevan avioparin kotona suljettuna perhejuhlan ja yksityistilaisuutena, jota en ole tuonut julkisesti ja avoimesti tähän mennessä esille.

Olisi kohtuutonta antaa rangaistus lähes identtisestä toimituksesta, joka toisessa tuomiokapitulissa on tulkittu monen kokeneen teologin ja tuomiokapitulिन edustajan mukaan rukoushetkeksi ja jätetty siksi kokonaan ilman hallinnollista käsittelyä ja syyttämättä jättämisen päätöstä. Saivartelu siitä, tekeekö Tony Fagerholmin kaavassa papin kysymysten asemesta käytetyt parin toisilleen antamat

lupaukset siitä rukoushetken, ei ole uskottava, koska toimituksen intentio on ollut kuitenkin koko ajan parisuhteen siunaamisessa.

2. Oikeudellisen tilanteen epäselvyys uuden avioliittolain astuttua voimaan 1.3.2017

Avioliitto, joka on solmittu muussa kuin evankelis-luterilaisessa järjestyksessä, voidaan pyydetessä siunata (KJ 2 luku 20 §). Uuden avioliittolain astuttua voimaan 1.3.2017 on oikeustila kirkollisen avioliiton vihkimisen ja siunaamisen samaa sukupuolta olevien puolisoitten osalta ollut epäselvä. Kirkkojärjestys ei mainitse avioliittoon vihittävien tai siunattavien sukupuolesta mitään. Kirkkojärjestyksen mukaan 1 luku 4 § mukaan kirkon jäsenellä on oikeus päästä osalliseksi kirkon pyhistä toimituksista ja seurakunnan muista eduista kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännösten mukaan.” Perustuslain 6 § mukaan ”ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.” Perustuslain 107 § mukaan ”Jos asetuksen tai muun lakia alemman asteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimissa tai muussa viranomaisessa.” Siviilioikeuden professori **Urpo Kangas** on todennut Lännen Median haastattelussa 19.10.2017, että kirkko nykyisellä toiminnallaan yrittää korottaa itsensä perustuslain yläpuolelle.

Kirkkohallituksen 18.10.2016 antama oikeudellinen selvitys keskittyy todistelemaan, miten uskonnollisilla yhdyskunnilla on uskonnonvapauden perusteella oikeus määrittää oma avioliitokäytäntönsä. Oikeudellinen selvitys ei kuitenkaan argumentoi kysymyksiä, kenen oikeudet ovat ensisijaisia, jos intressiristiriitaa ilmenee. Tässä kysymyksessä ristiriidassa ovat yksityisen seurakuntalaisen perusoikeudet (oikeus tulla kohdelluksi yhdenvertaisesti) vastaan julkisen organisaation oikeus määrittellä viranhaltijoidensa toimivalta. Avioliittolain 16 §:n mukaan edelleenkin kirkollisen vihkimisen ehdot ja muodot määrää se uskonnollinen yhdyskunta, jossa vihkiminen toimitetaan. Jos rippikoulun käynyttä seurakuntalaista, jonka avioliiton esteet on tutkittu, ei vihitä kirkollisesti avioliittoon, häntä kohdellaan eriarvoisesti muihin seurakuntalaisiin nähden. Erilainen kohtelu perustuu seksuaaliseen suuntautumiseen. Tällainen menettely rikkoo yhdenvertaisuuslain säädöstä 8 § Syrjinnän kielto: ”Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentila, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muu henkilöön liittyvän syyn takia. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään tai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.” Avioliiton solmimi-

nen kuuluu kiistatta ihmisen perusoikeuksiin. Jos kirkkoon kuuluvan, rippikoulun käyneen pariskunnan kirkollinen vihkiminen haluttaisi estää samaa sukupuolta olevan parin kohdalla, asia olisi eksplisiittisesti mainittava kirkkolaissa tai kirkkojärjestyksessä. Tällainen menettely toteuttaisi avioliittolain valmisteluissa mainitun uskonnollisen yhteisön itsenäisen päätösvallan.

Tasa-arvoinen avioliittolaki hyväksyttiin eduskunnassa 28.11.2014. Kirkolliskokous ei ole tehnyt päätöksiä ja muutoksia kirkkolakiin tai kirkkojärjestykseen, jotta ne antaisivat yksiselitteisen tulkinnan koskien samaa sukupuolta olevien vihkimistä ja siunaamista, kun uusi avioliittolaki astui voimaan 1.3.2017. Evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuoto perustuu lakiin. Koska kirkolliskokouksessa ei ole tehnyt päätöksiä uuden avioliittolain astuessa voimaan, niin yksittäisellä papilla on oikeus tai jopa velvollisuus vihkiä ja siunata samaa sukupuolta oleva pariskunta, jolloin on virheellistä, että pappia rangaistaan tilanteessa.

Pastori Henna Salon saaman samaa sukupuolta olevan parin vihkimistä seuranneen varoituksen perusteluissa Lapuan tuomiokapitulin mielestä ”vaatimus siitä, että avioliittolain 16 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa vihkimisen edellytyksistä pitäisi säätää laissa, olisi uskonnonvapauden näkökulmasta ongelmallinen, sillä se asettaisi uskonnolliset yhdyskunnat eriarvoiseen asemaan. Suurimmalla osalla niillä uskonnollisilla yhdyskunnilla, joilla Suomessa on vihkioikeus, ei ole omaa lainsäädäntöä, joten niillä ei olisi minkäänlaista mahdollisuutta toteuttaa tältä osin uskonnonvapauden piiriin kuuluvaa oikeuttaan määrätä itse vihkimisen ehdoista ja muodoista.”

Kirkko ei voi välttää vastuutaan säätää kirkkolaissa ja/tai kirkkojärjestyksessä, mitkä avioliiton vihkimisen ja siunaamista koskevat edellytykset tai esteet ovat 1.3.2017 voimaan astuneen avioliittolain jälkeen. Kirkolla nimenomaan on omaan toimintaan liittyvä lainsäädäntö kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä. Evankelis-luterilaisella kirkolla on Suomessa pitkä historia valtiokirkkona ja siihen kuuluu edelleen noin 4 miljoonaa jäsentä. Kirkolla on erityisasema uskonnollisena yhteisönä suhteessa valtioon. Valtion kantaa kirkollisveron evankelis-luterilaisen ja ortodoksien kirkon jäseniltä, eikä tätä verotusoikeutta ole muilla uskonnollisilla yhdyskunnilla. Eila Helanderin piispainkokoukselle tekemässä kirkon vihkioikeutta käsittelevässä selonteossa todetaan, että ortodoksien ja katolisen kirkon vihkimisessä avioliitto on sakramentti ja kirkkojen vihkitöimitus perustuu kanonisiin lakeihin, joissa avioliitto nähdään vain miehen ja naisen välisenä. Vapaakirkon yhdyskuntasäädöksessä avioliitto määritellään miehen ja naisen väliseksi. Helluntaikirkon yhdyskuntasäädöksessä ei mainita sukupuolia, mutta avioliitto miehen ja naisen välillä toteutuu yhteisön sisäisen kontrollin kautta.

Oikeudellisesta epäselvyydestä on seurannut tilanne, jossa vuoden 2017 aikana papit ovat toimittaneet yhteensä yli 50 avioliiton vihkimistä tai siunaamista. Nykyisessä kirkkolaissa tai kirkkojärjestyksessä ei ole asetettu esteitä ja rajoituksia sille, etteivät samaa sukupuolta olevat kihla- ja avioparit voisi toteuttaa uskonnonharjoittamista papin toimittamalla avioliiton vihkimisellä ja siunaamisella. Tällä hetkellä Suomessa on lähes neljä tuhatta pappia, joilla on pappisoikeuksien lisäksi vihkioikeus.

3. Piispojen selonteon (2016) perustelut ihmisten yhdenvertaisuudesta

Piispainkokouksen selonteossa avioliittolain muutoksen johdosta vuonna 2016 piispat ottavat kantaa ihmisten yhdenvertaisuuteen. ”Luterilainen kirkko perustaa eettisen opetuksensa ihmisarvon ja lähimmäisenrakkauden periaatteille. Jumalan luomana jokaisella ihmisellä on ainutlaatuinen ja kumoamaton ihmisarvo. Jeesuksen sanat ja teot antavat mallin siitä, miten tulee rakastaa, palvella ja kohdella kunnioittavasti jokaista ihmistä. Omasta uskostaan käsin kirkko puolustaa jokaisen ihmisen arvoa ja liittyy ihmisoikeuksiin, jotka ovat modernin kansainvälisen oikeuden keskiössä. Vaihtelevien elämäntilanteiden keskellä kirkko haluaa tukea ihmisiä ja julistaa hyvää sanomaa pyhästä Jumalasta, jonka edessä kaikki ovat syntisiä ja jonka armoa kaikki tarvitsevat (Room. 3:22–24). Jokainen ihminen on Jumalan kuva (1 Moos. 1:27) riippumatta iästä, alkuperästä, kielestä, kansalaisuudesta, uskonnosta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai perhemuodosta. Ihmisarvo ei ole myöskään riippuvainen sosiaalisesta hyväksymisestä, taloudellisesta hyödyllisyydestä, menestyksestä tai saavutuksista. Kirkossa on tilaa erilaisille perheille, yksineläville, leskille, eronneille sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville. Kristuksessa kaikki ovat yhdenvertaisia (Gal. 3:26–28) ja kutsutut pitämään toista parempana kuin itseään (Fil. 2:3). Erilaisten vähemmistöjen karsastaminen tai poissulkeminen on vastoin lähimmäisenrakkauden periaatetta.”

On ristiriitaista, että piispat puhuessaan ihmisten yhdenvertaisuudesta kuitenkin jättävät seksuaalivähemmistöön kuuluvat jäsenensä kirkollisen avioliiton vihkimisen ja siunaamisen ulkopuolelle perustellen sillä, että kirkossa ajatellaan asiasta eri tavoin. Ihmisten yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus kirkossa eivät voi perustua yksittäisten ihmisten mielipiteisiin. Raamatussa ja luterilaisessa teologiassa lähimmäisen rakkaus ja palvelu kuuluvat olennaisesti kristityn kutsuun ja velvollisuuksiin. Kristityn tehtävä on edistää hyvän elämän toteutumista jokaisen ihmisen kohdalla. Jeesuksen toiminta evankeliumeissa kohdistui ihmisten asianmukaiseen kohteluun ja auttamiseen. Hän paransi ihmisiä hengellisesti, henkisesti, fyysisesti ja sosiaali-

sesti. Sosiaalisessa parantamisessa Jeesus palautti eristyksissä ja syrjittynä eläneen ihmisen arvon yhteisön jäsenenä (Luuk. 17: 11-19; Joh. 4). Meidän tulee kohdella seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä tasa-arvoisina saman Jumalan perhekunnan uskonsisarina ja -veljinä. Avioliitto ei myöskään ole ihmisen ja Jumalan välillä oleva pelastukseen liittyvä soteriologinen kysymys.

Kirkon jäsenissä ja työntekijöissä on homoseksuaalisia ihmisiä ja ihmisiä, joiden lähipiiriin kuuluu homoseksuaaleja lapsina, äiteinä, isinä, perheenjäsenenä, sukulaisina ja ystävinä, mutta kirkossa puhutaan heidän ohitse ja ylitseen, ikään kuin olisivat täysin näkymätön ihmisryhmä. Homoseksuaalisista ihmisistä puhutaan julkisesti kuin he olisivat kuroja, eivätkä ymmärrä kuinka puheilla heitä torjutaan, loukataan ja pidetään ”syntiinlankeemuksen seurauksien kävelevinä esimerkkeinä” tai aivan kuin he olisivat mykkiä, eikä heillä ole omaa ääntä puhua oikeuksiensa puolesta tai kertoa tarinaansa. Kirkko ei voi palvella heitä heidän astuessaan avioliittoon samalla tavalla kuten heteroseksuaalisia pariskuntia. Heille tarjotaan ”rukoushetki” tai ”parisuhderukous”, joka välttää tuomasta esiin mitään niitä asioita, joita avioliiton solmimisen ja siunaamisen kontekstiin on perinteisesti olennaisena osina kuuluneet, lupaukset, sormusten vaihto ja aviopuolisoiksi julistaminen ja avioliiton siunaaminen. Kirkon kohtelu seksuaalivähemmistöjä kohtaan avioliiton ja sen siunaamisen kohdalla vastaa historiassa tapahtunutta ihonväriin perustuvaa rotusortoa, jonka oikeutuksen me kaikki tänä päivänä kiistämme, mutta emme näe sitä, kuinka syvällisesti rakenteellinen syrjintä tapahtuu kirkossa nyt meidän keskuudessamme.

Helsingin tuomiokapitulin päätöksessä 13.9.2017 koskien pastori **Kai Sadinmaan** vakavaa moitetta vastataan kirkon jäsenten yhdenvertaisuuteen saada kirkollinen vihkiminen näin: ”Yhdenvertaisuuden toteutuminen ei edellytä, että avioliittoon aikovilla olisi subjektiivinen oikeus tulla vihityksi valitsemassaan uskonnollisessa yhdyskunnassa, jonka edustajalla on vihkimisoikeus. Evankelis-luterilaisen kirkon vihkimisen rajaaminen eri sukupuolta oleviin pareihin ei vaaranna kenenkään oikeutta solmia avioliitto. Jokaisella avioliittolain edellytykset täyttävällä on oikeus solmia avioliitto tuomioistuimessa tai maistraatissa.” Tähänkään asti ei ole ollut kenellekään subjektiivista oikeutta valita sitä, missä uskonnollisessa yhdyskunnassa tulee vihityksi, ellei liity ensin vihkioikeuden omaavan uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi. Ei kukaan ajattele, että avioliittoon vihkimisessä olisi kysymys jonkinlaisesta vihkimismuodon ”shoppailusta” tai ”kilpailuttamisesta”. Kirkon jäsenellä tulee olla oikeus tulla papin vihkimäksi ja siunaamaksi avioliitossaan jo oman uskonvapauden ja uskonnonharjoituksen johdosta. Kun kapi-

tuli näin vetoaa kieltämällä subjektiivisen oikeuden tulla vihityksi valitsemassaan uskonnollisessa yhdyskunnassa, se koettaa kiertää sanomasta syrjivällä tavalla: Homoseksuaaleilla ihmisillä ei ole oikeutta mennä kirkollisesti avioliittoon ja tulla siunatuksi, vaikka he ovat rippikoulun käyneitä täysi-ikäisiä kirkon jäseniä.

Pastori Henna Salon saaman samaa sukupuolta olevan parin vihkimistä seuranneen varoituksen perusteluissa Lapuan tuomiokapituli viittaa papin uskonnolliseen vakaumukseen ja oman tunnontunnonvapauteen (KHO 26.11.2009 T 2796). KHO:n päätös koskee pappia, joka on saanut kurinpidollisen rangaistuksen. Hän ei ole suostunut toimittamaan naispappin kanssa kahta jumalanpalvelusta. Hän on kahdessa asiassa toiminut vastoin virkavelvollisuuksiaan. Päätöksessä kommentoitiin sitä, ettei pappi voi vedota omantunnon vapauteen, kun on kysymyksessä papin perustehtäviin kuuluva jumalanpalveluksen toimittaminen. Kuitenkaan edellä mainittuun tapauksessa tarkoitettu papin uskonnon- ja omantunnonvapauden rajoittaminen liittyen papin toimintaan samaa sukupuolta olevan pariskunnan avioliiton vihkimisessä ja siunaamisessa ei ole selvä, koska asiaan liittyy tällä hetkellä epäselvä oikeudellinen tilanne koskien kirkkolakia ja kirkkojärjestystä. Avioliiton siunaamisessa olen pappina nimenomaan palvellut kirkkomme jäseniä, enkä ole toiminut syrjivästi.

4. Teologisia perusteluja samaa sukupuolta olevien parisuhteelle ja avioliitolle

Raamatussa ei mainita sanaa homoseksuaalisuus, koska tuota sanaa on käytetty vasta 1800-luvulta. Kuitenkin samaa sukupuolta olevien ihmisten rakkaus- ja kiintymyssuhteet siten, että niihin on liittynyt seksuaalisuus, lienee yhtä vanhoja kuin ihmiskunta. 3. Mooseksen kirjassa on homoseksuaalisia sukupuoliakteja tuomitsevia ja torjuvia kohtia, jotka sisältävät ”kieltoja siitä, ettei mies saa maata miehen kanssa kuin naisen kanssa maataan” (3. Moos.18:22; 20:13). Kieltojen taustalla on ajateltu olleen erilaisia kulttuurisia syitä, kuten erottautuminen muista kansoista tai juutalaisen heimouskonnon puhtaus- ja pyhyysäännökset. Kieltojen ajatellaan kuuluneen varhaisjuutalaisten puhtausajatteluun, jossa erilaisia luonnollisina pidettyjä asioita ei saa sekoittaa keskenään. Emme voi tietää, mihin kulttuurisiin seikkoihin nuo kiellot ovat viitanneet, koska niitä ei Raamatussa perustella. Todennäköisesti niiden perustelut eivät olisi päteviä tai uhkatekijöitä meidän tämän hetkessä kulttuurissamme. Raamatun tulkinnassa on ajateltu homoseksuaalisten makaamiskieltojen liittyvän luomiskertomukseen, jossa vain vastakkaiset sukupuolet voivat liittyä toisiinsa. Kuitenkaan selvää yhteyttä näillä kohdilla ei ole, paitsi se, että ne kuuluvat samaan kanonisten kirjoitusten kokoelmaan. Luomiskertomuksia on

tulkittu siten, että niissä on sisään rakennettuna heteroseksuaalisuuden normatiivisuus. Kuitenkin luomiskertomukset voidaan nähdä myös väljempinä, niin että ne antavat myös tilaa sille, että joidenkin ihmisten elämäkumppanin etsintä ja rakkauden kaipuu kohdistuu samaan sukupuoleen (1. Moos. 2:18).

Varhaiskristillisissä Paavalin kirjeissä homoseksuaalinen toiminta nähdään osana erilaisia syntilueteloita ja luonnonmukaisen toiminnan vaihtamisena luonnonvastaiseen. Näitä kohtia Raamatussa voi pitää sen ajan kulttuurisina käsityksinä, joilla ei ole yhtä suurta painoarvoa kristinuskossa kuin monilla uskoa, pelastusta, armoa, anteeksiantamukseen, lähimmäisen rakkauteen ja uuden elämän aloittamiseen liittyvillä raamatunkohdilla. Omaan käsitykseeni luomisesta kuuluu ihmisen monien erilaisten synnynnäisten ominaisuuksien monimuotoisuus, aivan kuten luonnossakin esiintyy samojen kasvi- ja eläinlajien moninaisuus.

Raamatussa homoseksuaalisuuteen viittaavat kohdat liittyvät suoraan seksuaaliseen toimintaan, eivätkä ne vastaa modernia käsitystä ihmisen synnynnäisestä seksuaalisesta taipumuksesta rakastua ja elää kiintymyssuhteessa samaa sukupuolta ihmisen kanssa ja perustaa perhe tavalla, joka on vastaavanlainen miehen ja naisen avioliittoon ja ydinperheeseen liittyvän ajattelumallin kanssa. Raamatusta ei löydy kohtaa, jossa kieltäisi pitkäaikaisen, sitoutumiseen, uskollisuuteen, keskinäiseen huolenpitoon ja kiintymykseen perustuvan kahden samaa sukupuolta olevan suhteen, johon kuuluisi samalla seksuaalinen suhde.

Evankeliumeissa Jeesus ei sano homoseksuaalisuudesta mitään, joten se ei ollut hänen sanomassaan keskeinen ihmisen uskoon ja pelastumiseen liittyvä seikka. Jeesuksen eettisessä opetuksessa suhteessa lähimmäiseen korostuvat jo Mooseksen kirjoissa esitetty Rakkauden kaksoskäsky (Matt. 34:37-40; Mark. 12: 29-31) ja Kultaisen sääntö (Matt 7:12; Luuk 6:31). Jeesus puolusti vähemmistöjä ja halveksittuja ihmisiä ja auttoi heitä tulemaan hän omana itsenään yhteisön tasa-arvoisiksi jäseniksi. Jeesuksen esimerkki heikompien ja niiden, joiden ääntä ei kuulla, auttajana, on edelleen radikaali. Jeesus ei arvioinut ihmisiä heidän asemansa perusteella, vaan hänelle kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. Jeesuksen toiminta rajoittui aluksi juutalaisiin, mutta hänen sanomansa laajeni lopulta koskemaan kaikkia maailman ihmisiä.

Luterilainen teologia ei aseta esteitä samaa sukupuolta olevien avioliitolle. On vain valtiollinen avioliitto, jota esivalta säätelee. Augsburgin tunnustus on Lutherin kanssa samoilla linjoilla. Avioliitto liittyy maallisen hallinnan piiriin. Martti Luther poisti avioliiton sakramenttien joukosta, sillä hän pitänyt sitä Raamatun mukaan sakramenttien joukkoon kuuluvana. Lutherille

avioliitto oli maallisen regimentin asia, joka perustuu kahden ihmisen väliseen sopimukseen ja hän piti avioliittoa yhteiskunnallisena tapajärjestelmänä. Lutherin mukaan avioliiton perustana oli kihlaus, jossa molemmat siihen aikovat ilmaisivat julkisesti vapaaehtoisen suostumuksensa.

5. Käsikirjan sanamuotoihin vetoaminen avioliiton vihkimisen ja siunaamisen juridisena normina

Kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi selvityksen avioliittolain vaikutuksista kirkolle 18.10.2016. Selonteossa on katsottu, että kirkkokäsikirjan kysymykset sitovat toimituksen pappeja eikä hän voi itsenäisesti muuttaa niiden sanamuotoa. Oikeudellisen epäselvyyden kohteena on ollut myös kysymys siitä, onko Kirkollisten toimitusten kirjassa avioliiton vihkimisessä ja siunaamisessa koskevat viittaukset sulhaseen ja morsiameen tai mieheen ja naiseen yksinään riittävä peruste katsoa, että samaa sukupuolta olevan parin avioliiton kirkollinen vihkiminen ja siunaus ovat lainvastaisia. Professori **Urpo Kangas** on kirkkohallituksen käyttämänä asiantuntijana katsonut, ettei KL 4 luvun 2 §:n 1 mom. mukaisesti kirkkokäsikirjalla olisi juridista sitovuutta. Kirkkokäsikirjoja ei voida pitää oikeudellisena normina, vaikka ne on hyväksytty kirkolliskokouksessa kirkkolain ja kirkkojärjestyksen tavoin. Papit ovat koulutettu käyttämään käsikirjoja papin virkatehtävissä normatiivisesti, mutta ei kaikilta osin kirjaimellisesti. Nyt on kuitenkin annettu ohje toimia samaa sukupuolta olevien pariskuntien häälössä käsikirjasta poikkeavalla tavalla, koska ei ole luotu tai hyväksytty kirkolliskokouksessa normatiivista kaavaa, jota samaa sukupuolta olevien pariskuntien kohdalla tulisi käyttää.

6. Siunaamisen teologiasta

Raamatun keskeisenä sisältönä ovat kertomukset Jumalan pelastavasta, rakastavasta ja uutta luovasta toiminnasta ihmisten elämässä ajassa ja paikassa. Raamatussa siunauksella on keskeinen merkitys, jossa Jumala on läsnä ihmisen elämässä elävänä ja eläväksi tekevänä ulottuvuutena. Iisakin poikia koskevassa kertomuksessa siunausta ei voinut peruuttaa, kun se oli kerran annettu (1. Moos. 27: 30-33). Siunaukseen kuuluu Jumalan turvaama ihmiselle suotuisa kehitys, huolenpito, hyvän toivottamien ja se, että Jumalan muistaa ihmisen. Liturgisessa mielessä siunaaminen tekee jonkin asian pyhäksi. Kristityt ovat kutsuttuja siunaamaan jopa niitä, jotka kiroavat ja parjaavat toisia (Luuk 6:28). Jeesus siunasi lapsia apostolien, tulevien seurakunnan johtajien estellessä lasten tuomista Jeesuksen luo (Mark.10:13-16). Kirkko on Kristuksen ruumiina ottanut tehtäväkseen siunata ihmisiä. Siunaamiset kuuluvat usein siirtymäriitteihin. Siunaaminen merkitsee siunattavan elämän ja asioiden ottamisen todesta. Kirkkokäsikirjoissa siunaaminen on tarkoitettu kertaluontoiseksi koskien sitä tilannetta, johon siunauksen toimitus kohdistuu, siunauksella on pysyvä merkitys.

Avioliittoa koskien voidaan toimittaa esimerkiksi avioliiton vuosipäivinä rukoushetkiä, johon puolisoiden ja avioliiton tulevaisuuden siunaaminen kuuluu olennaisena osana.

Papin perustehtävään kuuluu rukoilla ja siunata ihmisiä ja heille tärkeitä asioita, jotka tukevat heidän elämäänsä Jumalan antamina hyvinä lahjoina. Siunaaminen on myös sosiaalinen tapahtuma ja usein juhla, jossa on joukko myötäelämässä ja tukemassa niitä, joita siunataan. Siunauksen ja siunaamisen teologiassa on luonnollista, että ihmiset kiittävät toisen ihmisen läheisyydestä, rakkautesta ja pyytävät Jumalan siunausta kumppanuudelle.

Keskustelu samaa sukupuolta olevien parisuhteiden ja avioliittojen siunaamisesta ei ole uusi asia. Vuoden 2002 parisuhdelain voimaan astuessa samaa sukupuolta olevien pariin oikeuksia varten perustettu Yhteys-liike on esittänyt kannanotossaan 8.3.2002 kirkolliskokouksen käsikirjavalioikunnalle, että se laatisi kaavan parisuhteen siunaamiselle. Kirkolliskokous ei ole ottanut tosissaan tämän kaavan luomista, vaikka on ollut tiedossa, että seksuaalivähemmistöjen oikeudet ja yhteiskunnallinen näkyvyys tulevat tulevaisuudessa lisääntymään. Koska seksuaalivähemmistöjen asiaa ei ole otettu vakavasti kirkossa, olemme nyt tässä tilanteessa, jossa mietimme, onko samaa sukupuolta olevan pariskunnan siunaaminen oikein vai väärin. Papit ovat virkaansa hoitaessaan toimituksissaan käsikirjakeskeisiä, koska se hän on osa heidän ydintehtävänsä mieltää kirkolliset toimitukset käsikirjan kautta. Käsikirja on kuitenkin luonteeltaan menettelyohje ja siihen sisältyviä toimituskaavoja sovelletaan yleisesti tilanteen ja olosuhteen mukaan.

Tämän vuoden 2017 aikana on pastori Aija Pöyryn epävirallisen kirjanpidon mukaan papit siunanneet 23 samaa sukupuolta olevan pariskunnan avioliittoa. Todellinen siunaamisten määrää lienee useissa kymmenissä. Papin vihkimä avioliitto on juridisesti pätevä. Pariskunnat, jotka ovat olleet rekisteröityneessä parisuhteessa 1.3.2017, eivät voi solmia avioliittoa enää erikseen, vaan heidän avioliittonsa astuu voimaan ilmoituksella maistraattiin ja nimen allekirjoituksella paperiin. Tällainen tekninen suoritus ei tietenkään palvele paria minkäänlaisena siirtymäriittinä. Avioliiton siunaaminen on se muoto, jolla he voivat kokea unelmansa tasavertaisesta kirkollisesta vihkimisestä toteutuvan vuosien odotuksen jälkeen, jotta saisivat siunauksen Jumalalta liitolleen ja voisivat juhliä läheistensä seurassa iloaan elämäkumppanistaan. Koen, että Suomen kirkko on myöhässä suhteessa yhteiskunnallisiin ja juridisiin muutoksiin, mitkä ovat tapahtuneet sukupuolineutraalin avioliiton yhteiskunnallisessa hyväksymisessä

Naapurimaassamme Ruotsissa on samaa sukupuolta olevien rekisteröity parisuhde ollut mahdollinen vuodesta 1995. Syksyllä 2005 Ruotsin kirkon kirkolliskokous päätti hyväksyä kirkollisen siunauksen rekisteröityneille samaa sukupuolta oleville pariskunnille. Kirkolliskokouksen

päätöksessä torjutaan kirkossa seksuaalisen suuntautumisen perusteella tapahtuva tuomitseminen, syyllistäminen ja syrjintä, eikä kirkossa saa harjoittaa seksuaalisen suuntautumisen parantamiseen liittyvää toimintaa. Kirkko loi siunauskaavan rekisteröityneelle parisuhteille (Välsig-nelse över registerat partnerskap). Samaa sukupuolta olevien avioliitto on ollut mahdollinen Ruotsissa alkaen 1.5.2009. Kirkolliskokous päätti kirkollisen avioliiton vihkimisen puolesta syksyllä 2009 ja hyväksyi avioliiton käsitteenä tarkoittavan vastavuoroista, yhteistä elämää koskevaa suhdetta, joka muodostaa perustan yhteisön rakentumiselle. Ruotsin kirkko on todennut saman sukupuolta olevan pariskunnan suhteen sisältyvän avioliiton käsitteeseen. Avioliitto perustuu pitkälti traditioon vahvemmin kuin Raamattuun, jonka mukaan avioliittoa koskien voidaan nähdä useita tulkintamahdollisuuksia. Kirkko totesi samalla, että keskusteluja avioliiton merkityksestä on jatkettava. Samaa sukupuolta olevan parin vihkiminen Ruotsin kirkossa on ollut mahdollista 1.11.2009 alkaen.

7. Avioliiton siunauksella ei ole oikeusvaikutuksia

Kirkon toimintaan kuuluu paljon erilaisia siunaamistoimituksia, joihin Kirkollisten toimitusten kirjat antavat esimerkkejä kaavoista. Seurakunta siunaa lukemattomia erilaisia asioita, kuten koteja, kouluun lähteviä, kerhon ohjaajia ja leirien isosia, konfirmoitavia, seurakunnan vapaaehtoisia, kirkon esineistöä, teollisuuslaitoksia, sadon kylvöä tai saimaannorppien pesimärauhaa.

Avioliiton siunaamiseen ei liity velvoitetta kuulua kirkkoon. Tavallisesti vähintään toinen puolisoista on kirkon jäsen. Molemmat siunaamistani puolisoista ovat kirkon jäseniä, heille kirkon jäseninä ovat kirkolliset perhejuhlat aina olleet tärkeitä ja heidän uskonvakaumuksensa mukaisia. He ovat käyneet yhteisen lapsensa kanssa seurakunnan perhekerhoissa ja heidän lapsensa on seurakunnan iltapäiväkerhossa. Siunaamani pari on ollut rekisteröidyssä parisuhteessa vuodesta 2002, toinen puolisoista on rekisteröidyn parisuhteen aikana ottanut toisen sukunimen. He ilmoittivat 20.7.2017 maistraattiin muuttavansa rekisteröidyn parisuhteen avioliitoksi. He toivoivat saavansa papin osallistumaan häälöonsa. Pappina toimin siten, että juhlassa välittyi puolisoitten kohtelu ja hyväksyntä yhdenvertaisina kaikkien muiden avioparien tavoin ja rukoilin ja toivotin Jumalan siunausta, kun he juhlivat avioliittoaan läheistensä ja ystävien seurassa 5.8.2017.

Avioliiton siunaus ei ole juridinen tapahtuma, toisin kuin avioliittoon vihkiminen. Avioliiton siunaamiseen ei kuulu mitään oikeusvaikutuksia yhteiskuntaelämän osalta. Samaa sukupuolta olevien avioliiton siunaaminen on tämän johdosta lievemmin moitittava toisin kuin avioliittoon vihkiminen. Ihmisten puolesta rukoilu ja heille tärkeiden asioiden siunaaminen kuuluu luonnollisesti papin perustehtäviin.

Syksyn 2017 aikana on tuomiokapituleissa annettu rangaistuksia samaa sukupuolta olevien puolisojen vihkimisistä. Pastori **Kai Sadinmaa** on ilmoittanut Helsingin tuomiokapitulille toimittaneensa kolme samaa sukupuolta olevan parin avioliiton vihkimistä ja neljä siunaamista. Helsingin tuomiokapitulin pöytäkirjaotteessa on pääasiallisesta käsitelty avioliiton vihkimistä ja kapituli on antanut pastori **Kai Sadinmaalle** vakavan moitteen 13.9.2017. Helsingin tuomiokapitulin pöytäkirjaotteessa Sadinmaan tapauksessa jää auki, onko samaa sukupuolta olevien siunaamisilla ollut vaikutusta pastori **Kai Sadinmaan** saamaan vakavaan moitteeseen vai ovatko ne koko hallinnollisen käsittelyn kannalta olleet lopulta epäolennaisia seikkoja. Oulun tuomiokapituli antoi pastori **Árpád Kovácsille** 3.10.2017 ja Lapuan tuomiokapituli pastoreille **Henna Salo** ja **Eeva-Kaisa Rossi** 18.10.2017 varoitukset kullekin yhden samaa sukupuolta olevan parisunnan vihkimisestä. Aikaisempien tuomiokapitulien antamien kirkkolain sovellusten mukaisten sanktioiden perusteella teko on ollut lievempi kuin Kai Sadinmaan tekemisissä vihkimisissä, jossa ei ole annettu varoitusta ja Fagerholmin tapauksessa ei ole asiaa edes otettu käsittelyyn, vaikka samankaltainen teko on ollut kokonaisuudessaan moitittavampi toimitus sen julkisuuden perusteella kuin omani. Käytäntöjen perusteella teko on ollut lievempi, joten rangaistuksenkin tulisi samassa linjassa olla alempi eli käytännössä asiasta ei tulisi rangaista lainkaan.

Järvenpäässä 26.11.2017

Anne Blomqvist, pastori

Liitteet:

Liite 1 Toni Fagerholmin käyttämä parisuhteensiunaamisen kaava 28.6.2014.

Liite 2 Helsingin Sanomien verkkoartikkeli 28.6.2014, 2 sivua.

Liite 3 Helsingin Sanomien verkkoartikkeli 29.6.2014, 2 sivua.

Liite 4 Länsiväylän verkkoartikkeli 30.6.2014, 1 sivu

Liite 5 Kirkko ja kaupunki –lehden verkkoartikkeli 30.06.2014, 2 sivua

Liite 6 Helsingin sanomien verkkoartikkeli 2.7.2014, 3 sivua.

Liite 7 Ilta=Sanomien verkkoartikkeli 3.7.2014, 5 sivua

Liite 8 Kotimaan verkkojulkaisu 28.6.2014, 1 sivu

